

УДК 811.161.2.06.373

Клименко Н. Ф.

ЛІТЕРАТУРНА НОРМА І НЕОЛОГІЗМИ

У статті розглянуто неозапозичення останніх двох десятиліть, що інтенсивно поповнюють лексикон сучасної української мови і потребують відповіді на питання щодо адаптації їх до словотвірної системи мови, продуктивності, конкурентоздатності з питомими еквівалентними і синонімічними відповідниками. Проаналізовано хитання в написанні слів, висловлено міркування з приводу можливого усунення їх у мовному вжитку.

Ключові слова: лексикон, літературна норма, неологізм, неозапозичення, конкурування.

На сучасному етапі українська мова перебуває під впливом двох багатовекторних чинників. З одного боку, вона розвивається в умовах глобалізації і тих процесів єднання економік, фінансів, культур та інформаційних просторів, що відбуваються у світі. З іншого, зі здобуття незалежності України, незважаючи на всі перипетії політичного життя країни й відверті з боку деяких політиків спроби звузити сферу функціонування української мови як державної, вона перебуває на стадії перегляду своїх нормативних стандартів. Оці останні й повинні враховувати динаміку української літературної норми, розглядати проблеми норми в широкому лінгвокультурному аспекті. Для прескриптивного висвітлення таких проблем необхідно виявляти нові лінгвістичні запити суспільства, уточнювати теорію норми і нормалізації.

Перехідний період стандартизації української мови потребує свідомого регулювання мовних змін, а для цього необхідно аналізувати величезний фактичний матеріал, який можливий у межах корпусу національної мови. Перспективним є наукове розроблення принципів і методик визначення прийнятності мовних змін, окреслення неперервності нормативної традиції, національно-культурного змісту літературної норми.

Наріжним каменем теорії стає окреслення співвідношення таких понять, як система мови – узус – об'єктивна норма – аксіологічна норма – літературна норма. Цим проблемам присвячено багато праць. Огляд їх читач може знайти в цікавій монографії О. С. Клименка «Прескриптивна лінгвістика. Французький досвід в нормування впродовж XX століття» [5] та в його докторській

дисертації [4] з детальним аналізом великого матеріалу. Автор названих праць висуває думку про свідомість етнонаціональної мовної особистості як про національний мовний тип і зазначає: «Нормовстановлювальний аналіз бере за еталон перспективного мовного вжитку національний мовний тип з його відмітними конкретно-історичними рисами й неминущим позачасовим лінгвокультурорумулятивним складником» [4, с. 17]. Він підкреслює необхідність вивчення компетенції національної мовної особистості та компонентів нормативної оцінки, її наукомовознавчого складника.

Для такого комплексного аналізу потрібні колективні зусилля, і вони вже зроблені в Україні. У цій статті ми хочемо розглянути в плані правописної та словотвірної норми неологізми, точніше один їх різновид – нові запозичення.

Різномислісність іншомовних слів, наявність варіативних форм гібридних та питомих лексем свідчать про поповнення лексикону сучасної української мови запозиченнями, новими словами, про появу численних словотвірних варіантів одиниць, конкурування між запозиченими й питомими одиницями, між варіантами похідних слів. Усе це доводить, що на сучасному етапі розвитку української мови потрібна систематизація явищ словотворення, запозичування, конкурування для окреслення тенденцій її розвитку, встановлення й поліпшення її нормативних стандартів у багатьох аспектах: правописному, орфоепічному, морфологічному (словозмінному), синтаксичному, словотвірному, лексичному та стилістичному.

Зупинимось на аналізі правопису запозичених упродовж останніх двох десятиліть неологіз-

мів, дібраних на матеріалі ЗМІ, а також нових лексикографічних словників та покажчиків української мови [1, с. 8–10], фонду інновацій в українській мові, створюваного у відділі структурно-математичної лінгвістики Інституту української мови НАН України. Зосередимо увагу на хитаннях у правописі неозапозичень і з'ясуванні їхніх причин, деяких питань, які зумовлюють неологізми щодо їх регулярного відтворення у сучасній українській мові, обсягу використання принципу аналогії та порушення словотвірної норми.

Хитання в правописі неологізмів спостерігаємо серед запозичень, до структури яких входить кілька основ. Одні з них належать до таких, що поповнюють списки лексики з основами, давно призвичаєними в українській мові. Поява нових слів із ними порушує питання їх правопису і поновлює обговорення правописних норм. До таких, наприклад, потрапляють основи типу **шоу-**, що є своєрідними антиподами до основ на зразок **теле-**. Остання функціонує в сучасній українській мові кілька десятиліть. Слова з нею щоразу виникають у мові й, поповнюючи розряд неологізмів, не створюють труднощів щодо правопису. **Теле-** (від грец. *τηλε* – «далеко») трапляється лише в першій позиції складних слів і означає «здійснюваний на відстані» і «той, що діє на далеку відстань», «телевізійний». Упродовж останніх двох десятиліть особливо активізувалося значення «телевізійний» (щодо телебачення). Про це свідчать численні неологізми, зареєстровані в покажчику нових слів, доданому до колективної монографії «Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі»: *телевежа, телевидовище, телевідеоремонт, телерадіокомпанія, телерадіограма* [3, с. 335]. Серед них багато розмовних слів: *телебос, телебум, телевитівки, телемармиза, телемило*. У цьому випадку не виникає питання про написання разом афіксоїда **теле-** з іншими частинами слова. Це запозичення цілком вписується в «образ» українських слів, утворюваних з єднальним інтерфіксом **-е-** на зразок *сонцелюб, життєпис* тощо, хоча в запозиченнях він не має такого статусу.

Інший випадок демонструють слова з компонентом **шоу-**. Ця основа співвідносна з іменником *шоу* (від англ. *show* – «показ»), наділений значеннями: 1) яскрава естрадна вистава; 2) *перен.* про що-небудь, що привертає увагу; про те, що розраховане на зовнішній ефект. У складних словах вона посідає першу (більшість одиниць із нею мають саме цю позицію: *шоу-зірка, шоу-комплекс, шоу-передача, шоу-програма, шоу-продовження, шоу-простір*), серединну (нечисленні слова на зразок *телешоумен*) та останню (та, що поступається кількісно першій позиції: *дог-шоу, маски-шоу, рейтинг-шоу, секс-шоу*) позиції.

У запозиченнях останніх двох десятиліть засвідчено хитання в правописі цих лексем, коли *шоу* пишеться разом з іншою частиною слова (*шоумен, шоувидовище, ретрошоу*) або коли в твірному слові воно пишеться через дефіс (*шоу-балет*), а в похідному – разом (*шоубалетний*), або коли воно пишеться то через дефіс, то разом: *ретро-шоу і ретрошоу, шоу-ринковий і шоуриновий* і навіть *шоумен* та *шоу-мен*.

Для усунення такого різнописання необхідні прескрипційні правила, які уніфікували б правопис цих слів. Потрібно брати до уваги: 1) ужиток запозиченої основи з регулярно повторюваним значенням, що дозволяє носіям мови розпізнавати його та ототожнювати; 2) частоту використання основи у словотворенні; 3) фонетичну форму основи, зокрема її фіналі, схожі на єднальні інтерфікси, використовувані в основоскладанні української мови (здебільшого це **о, е/є, и/і**, рідше – **у** (*двоюрідний*); 4) ступінь її засвоєння (скажімо, слово *шоумен*) і традицію правопису давніших запозичень. За всіма цими критеріями у складних словах основу **шоу-** необхідно писати разом із другим складником слова, адже вона скрізь виражає значення «показ», «ефектний зовні показ».

Для усунення цього різнописання слів потрібно враховувати здатність основи виражати значення загальної співвідносності з *шоу* (показом, ефектним показом) у будь-якій позиції складного слова (початковій, серединній, останній) без зміни форми. Сприятливі умови для написання разом створюють основи з фіналлю на голосний **-о, -е** або **-у**. Отож, у всіх позиціях слова: першій: *шоупрограма, шоубалет* (пор. *шоубалетний*), *шоуринок* (*шоуринковий*), серединній: *телешоумен* та останній: *догшоу, рейтингшоу, токшоу* основи типу **шоу-** пишуть разом з іншими компонентами слова.

Це саме стосується основ на **-о**, що в багатьох запозичених словах української мови не виконує функції єднального інтерфікса. Ці основи успадковують свою форму від мови – джерела запозичення. Отже, за аналогією пишемо *ретрохіт, ретрошлягер, ретрошоу, євродизайн*, а не *євродизайн*.

Такий правопис відповідає в українській мові сучасним тенденціям творення слів перехідного типу, подібних до композитів (з єднальним голосним) і юкстапозитів (із закріпленою позицією без інтерфіксів: *кінодокумент, фотодокумент, фонодокумент – кінофотофонодокумент*, пор. *алмазобетонорізання, автовантажомебеперебезення, аудіовідеоапаратура, біоінформоенерготерапевт, телерадіокомпанія, телевідео ремонт, теплошумоізоляція, фітобальнеолікування*). Схоже явище ілюструють аббревіатури: *сантехсервіс, укрдержінстанція*.

Під впливом запозичень у сучасній українській мові продуктивним стало основокладання, близьке до словоскладання, з поєднанням першої основи на приголосну з другою частиною слова, яку вона співвідносить з певним поняттям, що його вона виражає. Численні випадки свідчать про активність функціонування категорії загальної відносності, властивої іменникам та прикметникам, що її передають афіксальні похідні: *лізинговий, помаранчевий, символікоשותний, харизматичний*, а на сучасному етапі розвитку мови – одиниці, які є наслідком способів словотворення, проміжних між осново- і словоскладанням, абрєвіацією та композицією: *інформагентство, інформбюро, інформпростір*.

На цей факт не можна не зважати в межах опрацювання приписів аксіологічної норми української мови, що враховує і обов'язкову (системну) норму та її зрушення, над якими повинні працювати найавторитетніші мовознавці разом з елітою української літератури, культури, науки. На наших очах запозичене з англійської мови слово *бізнес* остаточно утвердилося в сучасній українській мові, змінивши свій оцінний ореол від негативного, далі іронічного на нейтральний. Воно формує словотвірне гніздо з близько 100 споріднених із ним слів, у якому переважають складні (з двох основ) одиниці на зразок *бізнес-індустрія, бізнес-клас, бізнес-ландшафт, бізнес-план, бізнес-тур, бізнес-форум*. До них приєднуються гібридні лексеми, у яких компонент **бізнес-** поєднується з питомими основами: *бізнес-новини, бізнес-огляд, бізнес-постать*. У гнізді небагато афіксальних похідних *бізнесовий, бізнесовець*. Його лексичне наповнення зростає за рахунок продуктивної реалізації моделі творення складного слова, один із компонентів якого **бізнес-**, що займає переважно першу позицію в слові: *бізнес-адміністрування, бізнес-конференція, бізнес-менеджмент*. Друга частина слів конкретизує поняття *бізнес*, вказуючи, яка саме економічна діяльність (бізнес), спрямована на отримання прибутку, який вид підприємницької діяльності забезпечує дохід чи інший зиск у бізнесі, його організацію тощо. Ця схема семантичного відношення між частинами складного слова різноманітна, але прочитується головним чином крізь призму поняття *бізнес*: *бізнес-каталог* – довідник, який містить інформацію майже про всі фірми, виробничі об'єднання, корпорації, банки тощо, *бізнес-план* – план-проспект господарсько-комерційної діяльності, *бізнес-проект* – проект фінансово-економічної оцінки та опрацювання структури, організаційно-правової форми, кадрового та ін. забезпечення нового підприємства, *бізнес-форум* – зібрання людей, які обговорюють проблеми бізнесу, *бізнес-сайт* – сторінка Інтернету про

той чи той бізнес тощо. Її дотримуються в творенні гібридних слів: *бізнес-діяльність, бізнес-запитання, бізнес-захоплення, бізнес-коло, бізнес-переговори, бізнес-послуги, бізнес-середовище, бізнес-час, бізнес-частина*.

Серед нових одиниць з компонентами **бізнес-** (**бізнесово-**) нечисленні іменники назв осіб: *бізнесменчик, бізнес-директор, бізнесмен-пішохід, бізнесмен-рейдер, бізнесмен-омбудсмен, бізнесмен-тренер* та прикметники: *бізнесово-космополітичний*. Усі наведені складні слова написано через дефіс, крім уже усталених *бізнесмен, бізнесменка, бізнесвумен*.

Складник *бізнес* трапляється в нечисленних лексемах в останній позиції слова: *авіабізнес, автобізнес, євробізнес, порнобізнес, клас-юніор-бізнес*. Однак і тут він конкретизує сферу бізнесу: в авіації, в продажі автомобілів, у злочинній порноіндустрії тощо. Позиція компонента *бізнес* у слові не змінює його семантики. У матеріалах ЗМІ виявлено хитання в правописанні слів: *бізнес-леді* й *бізнеследі, бізнес-огляд* й *бізнес-огляд, бізнес-захоплення* й *бізнесзахоплення*.

Розгляд цих фактів уможлиблює висновок-пропозицію: слова з компонентом *бізнес* потрібно писати разом у сучасній українській мові, визнаючи за модель уже прийнятий зразок *бізнесмен* та *відеобізнес* і з огляду на регулярно повторювану стандартну семантичну схему їхнього творення. Під цю рубрику потрапляють й інші одиниці на кшталт тих, що містять компоненти *бліц-* зі значенням «швидкий» у складних словах: *бліцкриг, бліцоперація, бліцтурнір*. Різноманітності нових лексем із ними (*бліц-візит, бліц-вікторина, бліц-запитання, бліц-інтерв'ю*), як і хитання в ньому (*бліц-опитування та бліц-опитування, бліц-новини і бліцновини*) легко усунути за зразком слів типу *бліцтурнір*.

Регулярно повторюване уніфіковане значення, близьке до семантики категорії загальної відносності, дозволяє писати разом слова з основою *інтернет-* («всесвітня комп'ютерна мережа електронного зв'язку, яка об'єднує регіональні, національні, локальні й інші мережі»): *інтернетвидання, інтернетреклама, інтернетолімпіада, інтернетпродавець*. Сама практика підказує можливість прийняття такого правопису, адже в ЗМІ трапляються *інтернетголік, інтернетзалежність, інтернетпосилання, інтернетрозвідка*.

За цих умов можна уникнути такого багатодефісного написання, як *бізнес-інтернет-центр, шоу-бізнес-клуб* та ін. Серед таких моделей – зразків творення складних слів будуть одиниці з компонентами *імідж* (від англ. *image* – «образ»), що асоціюється з образом якої-небудь особи, предмета, явища, який цілеспрямовано формується і покликаний справити емоційно-психо-

логічний вплив на кого-небудь для популяризації, реклами й т. ін. Модель ця продуктивна в сучасній українській мові, різнописання слів з *імідж* потребує уніфікації. З одного боку, бачимо іменники *імідж-інформація*, *імідж-платформа*, з іншого – *іміджелогія*, *іміджбудівництво*, *іміджмейкер*, *іміджмейкерський*. За критерієм окреслення значення загальної відносності з іменником *імідж* їх можливо всі писати разом, тобто без дефіса, тим більше, що вони виявляють схильність до типового основокладання з єднальними голосними, як уже згадуване *іміджелогія*. Отож, питання в правописі одиниць, що є наслідком основокладання без єднальних голосних, можна усунути, враховуючи ще й здатність цих основ до поєднання з іншими компонентами слова за допомогою інтерфіксів *-о-* та *-е-*. Пор. простежуваний різнобій у правописі іменників *секс-бізнес*, *секс-менишина*, *секс-символ*, *секс-туризм*, *секс-фільм*, *секс-шоу* та *секс-гейт* і *секс-гейт*, *секс-рабіня* і *сексрабіня*, *секс-работоргівля* і *сексработоргівля* на тлі *сексолог*, *сексологічний*, *сексопатолог*, *секс-послуги* і *секспослуги*. Всі наведені слова можемо писати разом.

У цих випадках правопису складних слів спираємося на словотвірну аналогію – на модель творення складного слова з певними повторюваними компонентами, а також на її зросло продуктивність (збільшення кількості складних слів, де певні компоненти поєднуються з численними іншими компонентами, серед них і гібридних), розпізнаваність запозиченого компонента носіями мови-реципієнта на зразок *бізнес*, *бліц*, *імідж*, *інтернет*, *рентген*, *рок*, *стриптиз*, *скейт* та багатьох інших як носіїв певного значення.

У правописі допомагає давність традиції написання складних слів, у структурі яких один із компонентів починав лише проникати в мову і згодом набував продуктивності: *бізнесмен*, *шоумен*, *ретрохіт*, *бліцкриг* тощо. Необхідно брати до уваги дію аналогії, що її уможливають словотвірні моделі слів, які забезпечують серійне регулярне творення одиниць у межах тих самих словотвірних категорій, належних певній частині мови з однаковим семантичним співвідношенням компонентів похідних слів (твірних основ і формантів). У цьому плані важливо розглядати запозичення за ступенем їхнього входження до певної лексико-словотвірної категорії. Саме це допомагає уніфікувати правопис. Так, серед одиниць, що означають розмір предметів, його приблизний кількісний вимір, численні складні іменники з префіксоїдними основами на зразок **максі-** (англ. *max* < лат. *maximus* – «найбільший»), **міні-** (англ. *mini* < лат. *minimus* – «найменший»), **міді-** (англ. *mid* – «середній»), **мега-** (грец. *μεγῶλος* – «великий»), **макро-** (грец. *μακρός* – «довгий, великий»), **мікро-** (грец.

μικρός – «малий»), **мез-**, **мезо-** (грец. *μέσος* – «середній, серединний»).

У лексико-семантичній системі мови слова з ними впорядковані синонімічними й антонімічними відношеннями. У словотвірній системі сучасної української мови ці префіксоїдні основи також спеціалізуються на вираженні певних значень, упорядкованих відношеннями протиставлення: великий (**максі-**, **мега-**, **макро-**), малий (**міні-**, **мікро-**), середній (**міді-**, **мез-/мезо-**). Гаслові статті з ними містять інформацію про їхнє регулярно відтворюване значення на зразок **максі-** скорочене від *максимальний*, виражає сему «максимально довгий», **міні-** в складних словах – носій значень «малий розмір», «мала довжина», **мега-** / **мегало-** відповідає поняттям «великий», «мільйон», «велетенський», **мікро-** – «малий», «найдрібніший», «пов'язаний з вивченням або вимірюванням малих величин».

Як бачимо, функціонування цих префіксоїдних основ у складних словах по-своєму уточнює їхню семантику порівняно з етимологічно співвідносними словами, активізуючи нові семи. Їхню словотвірну синонімічність підтверджують приклади: *мегалокефалія*, *макрокефалія*; антонімічність – *мікрокефалія*, нейтралізацію – *мезокефалія*. Антонімічністю охоплено лексеми *мегакосм* – *мікрокосм*, *мікрокосмос*, *мегаліт* – *мікроліт*, *мегаскоп* – *мікроскоп*, *мегарельєф* – *мікрорельєф* (нейтралізація *мезорельєф*), *мегаспора* – *мікроспора*, *мегатрон* – *мікротрон*, *мегафон* – *мікрофон* тощо. Отже, зіставлення поєднує одиниці терміносистем, що детермінувалися в мові – реципієнті запозичення, яке характерне для мови-етимона.

Латинські за походженням основи **максі-** та **міні-** в словотвірній системі української мови рідко утворюють пари між собою типу *максимізація* – *мінімізація*, *максимода* – *мінімода*, *максіспідниця* – *мініспідниця* – *мідіспідниця* (з нейтралізацією). Для них здебільшого характерне протиставлення не безпосередньо між ними, а порівняно з прийнятою нормою, отже, прочитування їх як більший чи менший стосовно нормального розміру.

У розгляданих основ різна продуктивність. Останнім часом вона найвища у **мікро-**, зростає в **міні-**, **максі-**, **мега-**, **макро-**. Неологізми з ними засвідчують хитання в правописі. Знову простежується дефісозахоплення. Більшість слів з основою **мега-** (що не має жодного афіксального похідного) за даними орфографічних словників, праць з неології, покажчиків неологізмів пишеться разом із другим компонентом слова. Отож, немає підстав писати *мега-тенденція*, потрібно *мегатенденція*. Пов'язана за значенням з **максі-** основа **міні-** в усіх названих джерелах чомусь пишеться через дефіс (*міні-віри*, *міні-*

вантажівка, міні-трактор, міні-хлібопекарня), хоча скрізь виражає уніфіковане значення «малого розміру». Такі слова теж слід писати разом, як і інші одиниці лексико-словотвірних категорій приблизної міри та кількості, подібно до *мікроавтобус, мікрорадіохвилі, мікромініатюрація, мікрофотознімання*.

Сказане стосується й основи **міді-**. Її також слід писати разом у складних словах, тоді словотвірний ряд буде вирівняно: *максімода, мінімода, мідімода*. Це сприятиме уніфікації правопису одиниць з названими основами, що трапляються в численних складних словах, кількість яких зростає.

Тенденцію до оформлення багатьох англійських запозичень написанням через дефіс зумовлено бажанням підкреслити цілісність слова, а також його відмінність від словосполучення. Проте це проблема більше англійської, а не української мови. Відомо, що англійська мова належить до аналітичних і для неї характерніша, ніж для східнослов'янських, юкстапозиція, тобто словоскладання, закріплене співположення компонентів слова. А. О. Білецький пише, що формальною ознакою такого дво- (а іноді й більше) членного словосполучення, яке стає словом-згортокою, є непорушне сусідство цих двох членів, тобто позиційна ознака. Воно передається написанням разом [1]. Учений наводить латинський юкстапозит *res publica*, що виник з атрибутивного словосполучення *державна справа, державний устрій* і став словом-назвою *res publica* – держава, республіка.

У східнослов'янських мовах така правописна традиція теж прийнятна. Її підтримує й те, що самостійність компонентів запозичених одиниць, саме слів, здебільшого не відчутна носіями мови-реципієнта. У ній розпізнавання однакових частин таких складних слів порівняно з мовою-етимологом відбувається в міру їх накопичення у мові, тобто ніби в зворотному напрямі. Це стає спочатку підставою для морфемного поділу слова на основи, а вже згодом – для використання їх як словотворчих засобів української мови. У сучасній мові почастишали випадки лексикалізації таких компонентів, тобто перетворення їх на слова, пор.: *аудіо, відео, ретро, максі* тощо.

Однак запозичені юкстапозити зберігають свою граматичну (їхні перші складники переважно не відмінюються) та словотвірну своєрідність (їхні компоненти часто не співвідносяться з самостійними словами). Вони радше формують перехідний між композитами і юкстапозитами тип слів. На користь цього свідчить думка проф. А. О. Білецького про те, що в зіставленні композитів і юкстапозитів беремо до уваги саме формальний критерій: у композитів повинна бути, хоча б у одного з членів, композитивна форма (*status compositus*), що відсутня в юкстапозитів [1, с. 175]. Для таких правил розрізнення він запропонував ознаки: 1) композити (наслідки композиції) у разі сполучення своїх членів виявляють не тільки позиційну ознаку своєї єдності, а ще й конектив, тобто спеціальну композиційну форму членів (компонентів), що входять до їхнього складу (пор. лат. *domnifunda < domina fundi*).

У запозичених в українську мову юкстапозитах виділяється один із складників, що зберігає свою композитну форму в інших утвореннях, а тому є підстави не зловживати дефісами й такі одиниці писати разом, напр. *спаногляд, спаіндустрія, спаманікюр, спамасаж, спапроцедури, спасалон, спацентр*. Це уможливило уніфікацію правопису й усунення різнописань. Так, *бодіарт, боді-пірсинг* в орфографічних словниках подано через дефіс, а *бодібілдинг* (з похідним *бодібілдер*), а також *бодігард* разом, хоча у всіх них використано компонент **боді-** (англ. *body* – «тіло, тулуб») [12, с. 61]. Якраз орфографічні словники повинні давати підказку користувачам щодо усвідомлення цієї єдності змісту й форми у компонента *body*. Крім того, його потрібно було б писати через **и**, передаючи англійське *у*, не порушуючи правила дев'ятки, пор.: *бод-и-білд-инг*. Звичайно, за винятком його позицій перед наступним голосним: *бодіарт*.

Розглянутий матеріал переконує в тому, що аксіологічна норма повинна враховувати обов'язкову норму, яка зорієнтована на вимоги системи і покликана оберігати відносну стабільність мови і норми. Водночас вона спрямована на узус і мусить брати до уваги нове у мовному вжитку, щоб забезпечувати динаміку розвитку і мови, і її норм.

Список літератури

1. Білецький А. О. Композитные неозллинизмы в стихотворной повести «О Каллимахе и Хрисоррое» / А. О. Білецький // Вибр. праці / А. О. Білецький. – К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2012. – С. 174–178.
2. Віняр Г. М. Словник новотворів української мови кінця ХХ століття / Г. М. Віняр, Л. Р. Шпачук. – Кривий Ріг, 2002. – Вип. 2. – 232 с.
3. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк. – К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2008. – 336 с.
4. Клименко О. С. Динаміка французької літературної норми та нормотворення в лінгвокультурному аспекті : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.05 «Романські мови» / Олександр Сергійович Клименко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2011. – 35 с.
5. Клименко О. С. Прескриптивна лінгвістика. Французький досвід мовного вноормування впродовж ХХ століття : [монографія] / О. С. Клименко. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2009. – 499 с.

6. Коссак О. М. Англо-українсько-російський словник з інформатики та обчислювальної техніки / О. М. Коссак, С. Л. Маньковський. – Львів : Світ, 1991. – 488 с.
7. Кочерга О. Українсько-англійський словник природничих термінів із префіксом не- / О. Кочерга, Є. Мейнарович ; НАН України. Ін-т теоретичної фізики ім. М. М. Боголобова. – К. : [б. в.], 2000. – 96 с.
8. Мазурик Д. Нове в українській лексиці : [словник-довідник] / Д. Мазурик. – Львів : Світ, 2002. – 130 с.
9. Нелюба А. Лексико-словотвірні інновації (1983–2003) : [словник] / А. Нелюба ; Харків. нац. ун-т ім. Василя Каразіна ; Харків. історико-філол. товариство. – Харків : ХНУ, 2004. – 136 с.
10. Нелюба А. Лексико-словотвірні інновації (2004–2006) : [словник] / А. Нелюба, С. Нелюба. – Харків : Майдан, 2007. – 144 с.
11. Сучасний словник іншомовних слів / НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні ; [уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк]. – К. : Довіра, 2006. – 789 с. – (Словники України).
12. Український орфографічний словник / [уклад. В. В. Чумак, І. В. Шевченко, Л. Л. Шевченко, Г. М. Ярун ; за ред. В. Г. Скляренка ; НАН України. Укр. мовно-інформаційний фонд. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – 7-е вид., переробл. і допов.]. – К. : Довіра, 2007. – 983 с. – (Словники України).

N. Klymenko

LITERARY LANGUAGE NORM AND NEOLOGISMS

The article considers new loans of the two recent decades which intensively replenish the lexicon of the modern Ukrainian language and call for their adaptation to the language word-formation system, productivity, competitiveness with primordial equivalents and synonyms. Under analysis is divergence in spelling words, with reasoning concerning their possible removal from the language usage.

Keywords: lexicon, literary language norm, neologism, new loan, competition.

Матеріал надійшов 20.04.2012